

JA, IX/19 [1902], s. 289-347; IX/20 [1902], s. 169-236; X/I [1903], s. 311-316). Augustin Bernard'in danışmanlığında "Les lacs, chotts et sebkhas d'Algérie" adıyla hazırladığı bir çalışmaya 1902'de Oran'da düzenlenen müsteşrikler kongresinde tebliğ olarak sundu. Ayrıca René Basset danışmanlığında *Les Benou Ghânya et leur lutte contre l'empire almorâde* adlı tezini hazırladı (Paris 1903). Daha sonra uzun yıllar görev yapacağı Tilimsân'a gidecek buradaki lisede edebiyat öğretmenliği yaptı. 1905'te William Marçais tarafından Cezayir Lisesi'ne müdür seçildi, aynı yıl Cezayir'de düzenlenen müsteşrikler kongresine bir tebliğle katıldı. 1914'te Fransa'nın Fas sömürge valisi General Hubert Lyautey tarafından Fas'a davet edildi ve kendisine ülkeydeki eğitim öğretimin geliştirilmesi konusunda görev verildi. Burada kaldığı iki yıl boyunca yöneticiliğini üstlendiği Batha Müzesi'nin ilk katalogunu hazırladı. 1916'da Fas'la ilgili birçok veri elde ederek Tilimsân'a döndü ve ileriki yıllarda hazırladığı çalışmalarında bunlardan yararlandı. 1936'da emekliye ayrıldı; ancak akademik çalışmalarını devam ettirdi, bu arada As-dikâü Tilimsân'ı-kâdîme cemiyetini kurdu. 1942'de Berberî ülkesinde İslâm'ın durumunu ele aldığı önemli eserinin (*La religion musulmane en Berbérie*) II ve III. ciltlerini oğlu Lusîyan'ın yanında hazırlamak için Fas'ın Mîknâs şehrine gitti. Ancak kitabının II. cildini tamamlayamadan 18 Şubat 1945 tarihinde öldü.

Eserleri. Alfred Bel kırk üç yıllık ilmî hayatında onun üzerinde kitap, çeşitli akademik dergilerde alılmıştan fazla makale ve *Encyclopaedia of Islam*'da yirmiye yakın madde yazmıştır. Önceleri edebiyat tarihiyle ilgili çalışmalar yapmış, ardından sosyal tarih ve sanat tarihine yönelmiştir. **Telif:** *Tlemcen et ses environs* (Oran 1908; Toulouse 1959; Tilimsân şehrinin turistik yerlerini tanıtan bir rehber niteliğindedir); *Les fêtes patronales à Tlemcen* (Lyon 1921); *Le travail de la laine à Tlemcen* (Paris 1913, P. Ricard ile birlikte); *Un atelier de poterie et de faïences au Xe siècle de J. C. découvert à Tlemcen* (Constantine 1914); *Les industries de la céramique à Fès* (Paris 1918); *Un catalogue des livres arabes de la bibliothèque de la mosquée d'El Qarawiyin* (*el-Mâjtûâtü'l-'Arabiyye bi-Fâs ve Fehresü'l-kütübü'l-'Arabiyye bi-Mektebeti Câmi'i'l-Karaviyyîn bi-Fâs*, Fas 1918); *Les inscriptions arabes de Fès* (Paris 1919; bu eserde Fas'taki bazı tarihî cami, medrese ve mezarlıklardaki

Arapça kitâbeleri inceleyip metinlerini Fransızca'ya tercüme etmiştir); *La religion musulmane en Berbérie I* (Paris 1938; Abdurrahman Bedevî tarafından *el-Firaq'u'l-İslâmiyye fi's-Şimâli'l-İfrîki mine'l-fethî'l-'Arabi hâttâ'l-yevm* adıyla Arapçaya çevrilmiştir [Beyrut 1981], müellif üç cilt halinde hazırlamayı düşündüğü eserin birinci cildinde Mağrib ülkelerinde VII-XX. yüzyıllar arasında İslâm dininin yayılışını ve bölgedeki İslâm mezheplerini ele almış, ikinci ciltte Berberîler'de Sünî İslâm doktrinini incelemeye başlamışsa da bu cildi tamamlayamamış, tasavvûf İslâm konularını incelemeyi hedeflediği üçüncü cildi de bitirememiştir); *I'Islam mystique* (Paris 1988); *La population musulmane de Tlemcen* (Paris 1908).

Nesîr ve Tercüme: 1. *Buğyetü'r-ruvvâd: Histoire des Benî 'Abd al-Wâd, rois de Tlemcen* (I-II, Cezayir 1904-1913; Paris 1913). Ebû Zekeriyyâ İbn Haldûn'un *Buğyetü'r-ruvvâd fî zikri'l-mülük min Benî 'Abdilvâd* adlı eserinin Fransızca tercümesiyle birlikte neşridir. *Encyclopaedia of Islam*'ın Türkçe'ye çevrilisi sırasında bir hata yapılmış ve Bel'in neşrinin Brosselard ile Bergès'in Tilimsân hakkındaki eserlerinin (adları için bk. İA, I, 102) Arapça metin ve Fransızca tercümleri olduğu söylenmüştür (V/2, s. 744). 2. İbnü'l-Ebbâr'ın *Tekmiletü's-Sîla*'sının I. cildini Ebû Şeneb ile birlikte neşre hazırlamıştır (*Tâcmîlat as-Sîla. Texte arabe, d'après un ms. de Fez*, Cezayir 1920). 3. *Zâhrat el-as, fondation de la ville de Fès* (Cezayir 1923). Ebû'l-Hasan Ali el-Ceznâî'nin *Zehretü'l-âs fî binâ'i medîneti Fâs* adlı eserinin tercümesiyle birlikte neşridir.

Alfred Bel'in bazı makale ve ansiklopedi maddeleri de şöyle sıralanabilir: "Notice sur une inscription de 1846 sur le pont de Negrîer (Tlemcen)" (RAfr., sy. 55 [1913], s. 160-170); "Fouilles faites sur l'emplacement de l'ancienne mosquée d'Agadir (Tlemcen)" (RAfr., sy. 55 [1913], s. 26-47); "Sidi Boumédiène et son maître ed-Daqqâk à Fès" (*Mélanges René Basset*, Paris 1923, I, 31-68); "René Basset" (RAfr., sy. 65 [1924], s. 12-19); "Documents récents sur l'histoire des almorâdes" (RAfr., sy. 71 [1930], s. 113-120); "Le sūfîsme en occident musulman au XIIe et au XIIIe siècle de J.-C." (*Annales de l'Institut des études orientales*, I [Alger 1934-1935], s. 145-161). "Abdülvâdîler", "İbn Haldûn", "Abdülvâhid er-Reşîd I", "Ebû Hammû Mûsâ I", "Ebû Hammû Mûsâ II", "Ebû Medyen", "Ali b. Yûsuf b. Tâşfîn",

"Muvahhidler", "Murâbitlar", "Zeyyânîler" *Encyclopaedia of Islam*'a yazdığı maddelerinden bazılarıdır (Bel'in çalışmalarıının bir listesi için bk. Janier, RAfr., LXXXIX [1945], s. 110-116).

BİBLİYOGRAFYA :

Necîb el-Akîki, *el-Müsteşrikûn*, Kahire 1980, I, 246-247; Abdülhamîd Sâlih Hamdân, *Tabâkâtü'l-müsteşrikûn*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Mektebetü Medbûlî), s. 102; Yahyâ Murâd, *Mu'cemü es-mâ'i'l-müsteşrikîn*, Beyrut 1425/2004, s. 168-169; W. Behn, *Concise Biographical Companion to Index Islamicus: An International Who's Who in Islamic Studies from its Beginnings Down to the Twentieth Century: Bio-bibliographical Supplement to Index Islamicus, 1665-1980*, Leiden 2004, I, 131; E. Janier, "Alfred Bel (1873-1945)", *Bulletin de la société de géographie et d'archéologie d'oran*, LXV, Paris 1944, s. 66-76; a.mlf., "Travaux de M. Alfred Bel", RAfr., LXXXIX (1945), s. 110-116; G. Marçais, "Alfred Bel (1873-1945)", a.e., s. 103-116; H. Terrasse, "Alfred Bel (1873-1945)", *Hespérîs*, XXXII (1945), s. 15-17; M. Adolphe Lods, "Séance de 2 Mars", CRAIBL, LXXXIX/1 (1945), s. 136-147; "Bîl, Elferîd", *Ma'lemetü'l-Mâgrîb*, Rabat 1413/1992, VI, 1962-1963.

 ÖMER İSHAKOĞLU

BELDAR

(بلدار)

Osmanlı ordusunda hizmet veren bir çeşit yardımcı istihkâm kuvveti.

Farsça **bel-dâr** kelimesi sözlükte "kazıcı, toprak kazan, kürekçi" anlamına gelir. Türkçe "bel" kelimesinin "dağ silsilesinde iki vadi arasında kalan dar yer, geçit, boğaz" anlamından dolayı beldar, kavram olarak "bir dağın geçit ve boğazını muhabafa eden kimse" şeklinde tanımlanıp **derbend** ile eş anlamlı kabul edilmiş ve birçok araştırmada bu tanım kabul görmüşse de beldarın bu anlamda kullanıldığına dair kaynaklarda bir kayda rastlanmaz. Beldarların yol açma ve hendek kazma başta olmak üzere yerine getirdikleri hizmetler Osmanlı erken döneminden itibaren başka topluluklarca yürütülmekte olup beldar kavramı daha geç bir tarihte, ilk defa muhtemelen Revan seferi (1635) sırasında kullanılmıştır.

Beldarların en üst âmri beldar ağası olup onun altında böyükbaşilar ve odabaşilar bulunurdu. Her on beldara bir odabaşı ve her beş odabaşa bir böyükbaşının tayin edilmesi kural olmakla birlikte bunun her zaman uygulanmadığı görülür. Beldarların yazısında ve orduya naklinde merkezden gönderilen mübâşirler de görev aldı. Seçilecek beldarların genç ve güçlü kuvvetli olması, zanaatkârlardan

değil ırgatlar arasından seçilmesi, savaş sırasında lağım / tünel açma işlerinden haberdar olması istenirdi. Yine askerî zümreden ve eli silâh tutanlardan seçilmemesi, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında ise taşımacılıkta faydalananın manda-ları gütme ve çift sürme işinden anlamsı da gerekiyordu. Bu hizmet örfî vergi karşılığı bir yükümlülüğü. Aynî beldar ve beldar bedeli halkın bütün kesimlerini ilgilendirmekle birlikte nadiren muafiyet de uygulanmıştır. Müslümanlar gibi gayri müslümler de beldarlıkla yükümlü tutulurken özellikle top çekenlerin müslüman olması istenirdi. Beldarların kullandığı aletler daha çok kazma, kurek, küskü, balyoz ve baltadır. XVIII. yılında topnaklinde çalıstırılan beldarların yanlarında birer balta bulundurmaları emredilirdi. Beldar görevlendirilmelerinde daha önce hazırlanmış mevkûfat defterlerine göre hesaplamalar yapılır, görevli mübâşirlerin mârifeti ve köy kethüdâlarının yardımıyla beldarlar tesbit edilir, bunların ismi, oturdukları köy ya da mahalle kefilleriyle birlikte deftere yazılırdı. Seferlerin hemen öncesinde ve sefer sırasında yoklama yapıldı.

En önemli görevleri kale muhasaralarında metris kazmak, açılan lağımlardan toprak çıkarmak ve hendek doldurmak olan beldarlar sefer sırasında ordunun geleceği yolların açılıp düzeltilmesi işiyle de görevlendirilirdi. Yolların genişletilmesi ve taşlardan temizlenmesi, çukurların doldurulması, bazı bölgelerde yol kenarlarına setler yapılması, işaretler konulması, tepelik yerlerin tesviyesi, ormanlık alanlarda yolun açılması da bunların görevleri arasındakiydı. Güzergâh boyunca bazan köprüleri de onarırlardı. Özellikle XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren beldarların en önemli görevi top nakletmek ve topları çeken mandalarla ilgilenmektı. Beldarlar kuvvet isteyen hemen her işte görevlendirilmiş, gemi inşa ve nakliyesinde, su kuyusu açımda kullanılmış, köprü inşaatı sırasında hendek kazmış, köprüleri koruyarak tabya ve şaranpo hizmetinde bulunmuş, ahırların onarılmasında ve kale tamirinde çalışmıştır. Bazan beldarların, bir görev tanımı olmaksızın "beldarlık hizmetinde istihdam olunmak" veya "orduda istihdam edilmek" gibi genel görevlendirmelerle orduya sevkedildikleri de olmuştur.

Beldarların hangi sancak ve kazalardan ne miktarda yazılacağı konusunda standart bir uygulama yoktu. Seferin mahiyyetine ve yerine, sefer esnasında ortaya çıkabilecek ihtiyaçlara göre sayılar değişirdi. Doğu seferleriyle Uyvar'ın fethinde yirmi

avârız hânesinden bir beldar alınırken Kandiye muhasarasında on avârız hânesinden, 1695'te ise on beş avârız hânesinden bir, 1110'da (1689) her üç avârız hânesinden bir beldar görevlendirilmiştir. Bağdat seferinde (1638-1639) kayıtlı beldar sayısı 4835 olarak tesbit edilmiş, en çok beldar 1667'de Kandiye Kalesi muhasarasında kullanılmıştır. Fâzıl Ahmed Paşa ile birlikte Girit'e 4000'e yakın beldar geçmiş, bunların çoğunu ölüm yahut yaranması üzerine adanın yerli halkından her dört hâneden bir beldar olmak üzere 3000 beldar yazılmıştır. Kandiye muhasarasının başlamasından sonraki yirmi beş ay içinde 8000 lağımcı ve beldarın adaya gönderdiği, bunlardan ancak 1000'inin sağ kaldığı anlaşılmaktadır. 1083 (1672) yılındaki Leh seferinde Anadolu'dan 500 ve Rumeli'den 500 olmak üzere sekiz sancaktan toplam 1000 beldar görevlendirilmiştir. II. Viyana muhasarası (1683) öncesinde 3000 beldar çıkarılmış, ancak bunlar yeterli gelmediğinden Rumeli'nin altı sancağından 1000 beldar daha yazılmıştır. Prut seferinde (1123/1711) Mübâşir Kadızâde Mustafa tarafından 1000 beldar toplanırken 1127 (1715) yılındaki Mora seferi için Rumeli'nin muhtelif sancaklarından 2450 beldar toplanmış, yine 1201 (1787) yılındaki Rus seferi hazırlıkları çerçevesinde 1000 beldar görevlendirilmiştir. Beldarlar arasında yazıldığı halde sefere gitmeyecekleri olduğu gibi seferde iken firar edenler de olmuştur. Meselâ Bağdat seferinde beldarların yarıya yakını sefere iştirak etmemiş, 1715'teki Mora seferinde ise iki aylık ücretlerini alan beldarların büyük çoğunluğu sefer başlamadan hemen önce firar etmiştir.

Beldarlara hizmetleri karşılığında bir ücret ödenir ve bu ücret halktan toplanır. Yapılan ödeme miktarı hizmetin süresine göre değişirdi. Genel olarak aylık 5 kuruş olan ücretin ilk iki aylık peşin veriliyor. Bazan ödemelerin yarısı peşin, diğer yarısı sefer sonunda yapılrı. Girit adası için görevlendirilen beldarlar bir yıllıkına gittiklerinden her birine 60 kuruş ödeme yapılmış, 1672'deki Leh seferinde Anadolu sancaklarından katılan beldarların her birine 50, Rumeli'den katılanlara ise 40 kuruş verilmiştir. Ödemeler sefer sırasında beldarların orduya katıldıkları menzillerde yapılrı. Beldarların görevleri yoğunlukla kasım ayı başına kadar altı ay hesabı üzerrindendi. Görevli olduğu halde sefere katılmayanlardan hizmetin bedeli, firar edenlerden ise ödenen ücret kendilerinden veya bulunamadığı durumlarda kefillerinden

tahsil edilirdi. Bedel alınmasında hizmet mahallinin uzaklığı, beldarların geç kalarak sefere yetişmelerinin mümkün olmaması, devletin nakde olan ihtiyacı, beldarların yazılıp da sefere katılmamaları ya da firarları etkili olurdu. Beldar bedeli o yıl aynı beldâra ödenmesi gereken ücrette göre alınır. Meselâ 1068'deki (1658) Erdel seferinde her bir avârız hânesinden 500 akçe bedel tahsil edilmiş, Kayseri'den 1667'de 500, 1695'te ise 600 akçe beldar bedeli alınmıştır. Yine 1698'de Bursa ve Kütahya'nın her bir avârız hânesinden 500 akçe bedel toplanmıştır. 1696-1697 tarihli bir rûznâmçe kaydına göre Anadolu'dan tahsil edilen beldar bedeli 3,5 milyon akçeyi biraz geçiyordu.

Karlofça Antlaşması'ndan (1699) sonra Amcazâde Hüseyin Paşa halka ağır gelen vergilerle birlikte beldar bedelini de kaldırılmış, bununla birlikte beldarlık yükümlülüğü XIX. yüzyılın başlarına kadar azalarak devam etmiş, muhtemelen Tanzimat sürecindeki askerî reformlar sonucunda fonksiyonunu yitirip ortadan kalkmıştır. Tesbit edilebilen en son beldar tayini 2 Mart 1832 tarihli olup Anadolu'ya sevkedilen ordunun ağırlıklarını taşımak üzere 500 nefer beldar görevlendirilmiştir.

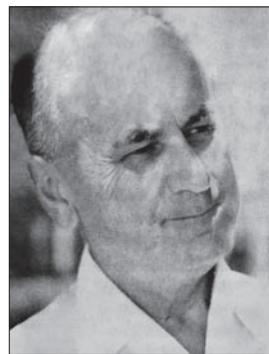
BİBLİYOGRAFYA :

- BA, AE.SMRD. IV, nr. 1/18, 1/43, 16/8854; BA, İE. AS, nr. 47/4267, 49/4504, 64/5805; BA, C.AS, nr. 44/2250, 343/14202, 422/17499, 439/18256, 457/19065, 471/19653, 514/21469, 626/26434, 690/28940, 737/30957, 30958, 744/31283, 756/31879, 1010/44204, 1045/45881, 1187/52980; BA, D. MKF, nr. 27740, 27746; BA, MD, nr. 1, s. 39, hk. 172; nr. 87, s. 159, hk. 495-499; BA, KK, nr. 2580, s. 1-39; nr. 2582, s. 2-135; nr. 2646, s. 7; nr. 2655, s. 2-70; BA, MAD, nr. 601, s. 16-130; nr. 8491, s. 230; nr. 9848, s. 215; nr. 9865, s. 82, 84; nr. 15919, s. 2-29; nr. 21780, s. 209; "IV. Murad'a Arzlar", Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 1608, vr. 43^{a-b}; *Kânunnâme Mecmuası*, Beyazıt Devlet Ktp., Veliyüddin Efendi, nr. 1970, vr. 107^b; Abdurrahman Vefik, *Tekâlif Kavâidi*, İstanbul 1328, s. 111; *Afyon Şer'iyye Sicili*, nr. 523, vr. 41^b; *Balıkesir Şer'iyye Sicili*, nr. 709, vr. 46^b; nr. 710, vr. 9^a; 5 Numaralı Mühimme Defteri (nşr. Hacı Osman Yıldırım v.dgr.), Ankara 1994, hk. 1542, 1633, 1697, 1820; *Mühürdar Hasan Ağa'nın Cevâhirü'l-tevârih'i* (haz. Ebûbekir Sîdîk Yücel, doktora tezi, 1996), EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 34, 337, 364, 382, 384, 399, 406, 412, 420-421, 445; *Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa Devrinde (1069-1080) Vukuatı Tarihi* (haz. Arslan Boyraz, doktora tezi, 2002), MÜ Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü, s. 69, 72-74, 83, 85, 95, 101, 112; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme* (Dağılı), I, 255; II, 68, 76, 80, 139; VIII, 177; *Silâhdar Mehmed Ağa, Zeyl-i Fezleke* (haz. Nazire Karaçay Türkâl, doktora tezi, 2012), MÜ Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü, s. 445, 459, 462, 474, 492-493, 514-515, 527; Râşîd Mehmed Efendi – Çelebzâde Âsim Efendi, *Târih-i Râşîd ve Zeylî* (haz. Abdülkadir Özcan v.dgr.), İstanbul 2013, I,

541; II, 920; *Suver-i Hütüt-i Hümâyûn: Sultan Dördüncü Murad'ın Hatt-i Hümâyûnları* (haz. Önder Bayır), İstanbul 2014, s. 201; Uzunçarşılı, *Kapukulu Ocakları*, II, 132; Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Derbend Teşkilâti*, İstanbul 1967, s. 9, 78, 83-84; Ahmet Tabakoğlu, *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Mâliyesi*, İstanbul 1985, s. 29, 163; Bilge Keser, "Geri Hizmet Kitaları", *Osmanlı*, Ankara 1999, VI, 500-601; Hakan Yıldız, *1711 Prut Seferi'nin Lojistik Faaliyetleri* (doktora tezi, 2000), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 55; Mehmet İnbâşı, *Ukrayna'da Osmanlılar, Kamanççe Seferi ve Organizasyonu* (1672), İstanbul 2004, s. 126-130; Ersin Gülsoy, *Girit'in Fethi ve Osmanlı İdaresinin Kurulması: 1645-1670*, İstanbul 2004, s. 136, 152, 215-216; Mehmet Yaşar Ertaş, *Sultanın Ordusu*, İstanbul 2007, s. 63, 258-260; Hazım Çatal, *Karaferye Kazası Hicri 1201-1202 (Miladi 1787-1788) Tarihî Şer'iyye Sicili: Transkripsiyon ve İnceleme* (yüksek lisans tezi, 2012), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 45, 115, 142, 173, 198-199, 244, 259, 346; Serdar Genç, *Lale Devrinde Savaş: İran Seferlerinde Organizasyon ve Lojistik*, İstanbul 2013, s. 174-176; Özer Küpeli, *Osmanlı-Safevi Münasebetleri (1612-1639)*, İstanbul 2014, s. 238.

ŞENOL ÇELİK

Nicoară
Beldiceanu

yl Sorbonne'da P. Lemerle yönetiminde XV. yüzyıl Osmanlı belgelerine göre Sırbistan, Bosna ve Makedonya'daki madenler üzerine doktora tezi hazırladı. Centre National de la Recherche Scientifique'te (CNRS) çalıştı ve 1979'da birinci derece araştırma bölümü müdürü oldu. 1973'te de Osmanlı kurumları ve ekonomisiyle ilgili hazırladığı araştırmasıyla devlet doktorasını tamamlamıştı. CNRS'deki faaliyetleri yanında kendini eğitime adadı ve Ecole Pratique des Hautes Etudes'te Tarih ve Filoloji Bilimleri Bölümü'nde Osmanlı tarihinin kaynaklarıyla ilgili dersler verdi. Bu dersleri 1986'da emekli olduktan sonra da gönüllü olarak birkaç yıl sürdürdü. Amerika Birleşik Devletleri Princeton Üniversitesi Institute for Advanced Study'de geçirdiği bir dönem (Eylül 1978 – Nisan 1979) kendisine timar konusundaki kitabını tamamlama imkânı verdi. Son yurt dışı yolculوغunu, 1991 Haziranında Yaş (assy) Üniversitesi Tarih Bölümü'nün daveti üzereine doçent olarak gittiği Romanya'ya yaptı. Uzun süren bir hastalığın ardından 19 Aralık 1994'te Grigny'de öldü.

Paris Bibliothèque Nationale'deki araştırmaları esnasında Osmanlı kanunnâmelerini tesbit eden N. Beldiceanu, *Künnünnâme-i Sultâni ber Mücеб-i Örf-i 'Osmâni* adını taşıyan, Fâtih ve II. Bayezid dönemine ait kanunnâme mecmuasından altmış belgeyi Fransızca'ya çevirdi. Eserin birinci cildi 1960'ta Paris'te *Les actes des premiers sultans* başlığıyla yayımlandı, bunu 1964'te madencilikle ilgili belgelere yer verilen ikinci cilt izledi. Burada Bibliothèque Nationale'deki yazmalarдан seksen beş, diğer kaynaklardan sekiz olmak üzere doksan üç belge değerlendirilmiş, XV. yüzyıla ait diğer belgeler üçüncü ciltte neşredilmiştir (*Recherche sur la ville ottomane au XVe siècle*, Paris 1973). Osmanlı kanunnâmeleri üzerindeki nesir faaliyetine Konya Koyunoğlu Kütüphanesi'nde bulunan Kitâb-ı Kavânnî-i Örfîyye-i Osmâniyye başlıklı genel bir kanunnâme

ile devam eden Beldiceanu (*Code de lois coutumières de Mehmed II. Kitâb-ı Qavânnîn-i Örfîye-i Osmâniye*, Wiesbaden 1967), kendi anavatanı ve Ulahlar'ın meskûn olduğu Balkan Slav bölgeleriyle ilgili kaynaklarla da ilgilendi. 1967'deki bir seyahat esnasında Osmanlı arşivine girmesi Akkirman ve Kili'nin durumuyla ilgili yeni bilgiler edinmesine yol açtı. Her yıl tekrarlanan bu arşiv ziyaretleri ufkunu genişletti, Osmanlı Devleti'nin Mora yahut Trabzon gibi bölgelerine dair bulgularıyla ilgilenmesi imkânını sağladı. Osmanlı şehirleri ve timar hakkında yaptığı çalışmalar ise bu alandaki boşluğu dolduracak niteliktedir. Timarla ilgili çalışması (*Le timar dans l'état ottoman*, Wiesbaden 1980) Türkçe'ye çevrilmiştir (XIV. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla Osmanlı Devletinde Timar, trc. M. A. Kılıçbay, Ankara 1985). Beldiceanu'nun yazdığı makalelerin bir bölümü bir araya getirilerek yayımlanmıştır (*Le monde ottoman des Balkans [1402-1566] Institutions, société, économie*, London 1976).

BİBLİYOGRAFYA :

Zeki Arıkan, "Nicoara Beldiceanu (1920-1994)", *Osm.Ar.*, sy. 17 (1997), s. 63-75; G. Veinstein, "In memoriam Nicoara Beldiceanu (1920-1994)", *Turcica*, XXVII, Paris 1995, s. 311-323.

IRENE BELDICEANU-STEINHERR

BELGAYSÎ

(البلغيسي)

Ebü'l-Abbâs Ahmed b. el-Me'mûn
b. et-Tâyyib
b. el-Medînî el-Hasenî el-Alevî
(1865-1929)

Mağribî âlim, edip ve şair.

Fas'ta doğdu. Soyları Hz. Hasan'a dayanan Belgaysî ailesine mensuptur. On birinci kuşaktan dedesi Abdülvâhid'e verilen Ebü'l-Gaysî Künyesi sebebiyle Belgaysîler olarak anılan bu aile Fas yakınlarındaki Benî Yâzişa kabilesi muhitine ve ardından Fas'a yerleşmiştir. Babası Me'mûn nakîbûlesraftı. Pek çok âlim yetiştiren bir ailedede ve muhafazakâr bir çevrede eğitime başlayan Belgaysî erken yaşlarda Kur'an'ı ezberledi. Babasından, ayrıca fakih, muhaddis, sûfi şeyhüislâm İbnü'l-Hayyât Ahmed b. Muhammed ez-Zükârî, sûfi Kâdirî Muhammed b. Kâsim el-Kâdirî, Ca'fer b. İdrîs el-Kettânî, Abdullâh b. İdrîs el-Bedrâvî, Fas Kadısı Mehmed b. Abdurrahman el-Alevî, Mehdî İbn Süde, Ahmed İbn Süde, fıkıh ve dil âlimi, sûfi kadı Muhammed b. Tihâmî el-Vezzânî gibi hocalardan ders aldı. Ahmed Benânî Kellâ